

İLETİŞİM BİLİMİNE GİRİŞ

5-7

Öğr. Gör. Mürsel KAN
Ondokuz Mayıs Üniversitesi İletişim Fakültesi

Ders notudur. Başka bir amaçla çoğaltılamaz ve paylaşamaz.

DERS HAKKINDA

İletişim dersi, kitaplar, sunumlar, deneyimler, görsel ve yazılı paylaşımlar, saha ziyaretleri, tecrübe paylaşımları şeklinde işlenecektir.

Derslerde ödev, uygulamalı eğitim tercih edilecektir.

Devam zorunludur.

Sınavlar, test ve ödev notlarından oluşacaktır.

Başarılar

DERSTE FAYDALANILACAK KAYNAKLAR

- **İletişimin ABC'Si** Ünsal OSKAY, İnkılap, İstanbul 2014
- **İletişim Bilinci** , Nurdoğan ARKIŞ, Final Yayıncılık, İstanbul 2019
- **Genel, Teknik ve Etkili İletişim**, İrfan ÇAĞLAR, Sabiha KILIÇ, Nobel, Ankara 2016
- Prof. Dr. Onur Bekiroğlu ders notları.
- Güngör, Nazife. 2012; İletişime Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara. (Ana Kaynak),
- Crowley, D. Heyer, P. 2017; İletişim Tarihi Teknoloji, Kültür, Toplum, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Güngör, Nazife. 2012; İletişim. Kuram ve Yaklaşımlar, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Doğan Cüceloğlu. İnsan İnsana. Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Peter Hartley. 2014. Kişilerarası İletişim. İmge Kitabevi, Ankara.
- Eric Maigret. 2012; Medya ve İletişim Sosyolojisi, Çev. Halime Yücel, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Jacques Perriault. İletişim Biliminin Unutulmuş Kökenleri, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Mutlu, Erol. 2004; İletişim Sözlüğü (Dördüncü Basım), Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Fiske, John. 2003; İletişim Çalışmalarına Giriş, Çev. Süleyman İrvan, Bilim ve Sanat Yayınları, Ankara.
- Aziz, Aysel. 2010; İletişime Giriş, Hiperlink, İstanbul.
- McQuail, Denis, Windahl, Sven; Kitle İletişim Modelleri, Çev. Konca Yumlu, İmge Kitabevi, Ankara.
- Usluata, Aysel. 1994; İletişim, İletişim Yayınları, İstanbul. , İstanbul.
- Erdoğan, İrfan. 2002; İletişimi Anlamak, Erk Yayınları, Ankara.
- Özçetin, Burak. 2018; Kitle İletişim Kuramları. Kavramlar, Okullar, Modeller. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Pease, Barbara; Pease Allan. 2019; Beden Dili. Epsilon Yayınları. İstanbul.
- Araz, Arzu. 2005; Kişilerarası İlişkilerde Benlik Sunumu. Varlık Yayınları. İstanbul.
- Various articles from communication science and related disciplines,
- İletişim Bilgisi, (AÖF Yayınları, Merih Zilloğlu, Haluk Yüksek, Haluk Gürgen, Ayhan Yılmaz, İncilay Cangöz)
- İletişim Bilgisi, (AÖF, Mestan KÜÇÜK, Ufuk ERİŞ, Öğr. Gör. Tarkan OĞUZ, Anıl DAL, Cengiz Hakan AYDIN, Prof. Dr. E. Nezih ORHON)
- The self presentation theory and how to present your best self
- https://www-betterup-com.translate.goog/blog/the-self-presentation-theory-and-how-to-present-your-best-self?_x_tr_sl=en&_x_tr_tl=tr&_x_tr_hl=tr&_x_tr_pto=sc

İletişim :

5-6 ders haftalarının konuları

- Dördüncü Bölüm: **İletişim ve Kültür**
- Beşinci Bölüm: **İletişim**
 - İletişimin Önemi
 - İletişimin Amaçları
 - İletişim Süreci ve Öğeleri
 - İletişim İlkeleri
 - İletişim Bağlamı

İletişim ve

Kültür

Bölüm 4

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- *İnsanlık tarihi*, gelişim sürecini keskin bir biçimde etkileyen ve çoğu kez devrim olarak nitelendirilen bir dizi önemli gelişmeye sahne olmuştur.
- **Ateşin** bulunmasından **tarım** toplumuna geçişe, Gutenberg'in **matbaasından** Büyük **Sanayi** Devrimi'ne değin pek çok önemli devrim, insanı ve ona ait her şeyi **değiştirmiş, geliştirmiş, yenilemiştir**.
- Bu devrimlerin pek çoğu da teknolojik gelişmeler üzerine kuruludur.
- Ancak tüm bu devrimler içerisinde belki de **en önemli** olanı **bilişsel devrimdir**.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Bilişsel devrim, teknolojiden bağımsız olarak –*ama hiç şüphesiz onun sonradan yaratımında önemli rol oynayacak-*, **Homo Sapiens** olarak adlandırılan türün öğrenme, öğrendiklerini aktarma ve sosyal ilişkiler kurma yeteneğini kazanmasıyla ilgilidir.
- **Harari'ye** göre (2012) **Sapiens** türü yaklaşık **70 bin yıl önce**, yaşanan **bilişsel devrim aracılığıyla**, **kültür** adı verilen **karmaşık yapılar** oluşturmaya başlamıştır.
- **Bu kültürler**, zaman içerisinde gelişmiş ve **tarih** olarak adlandırdığımız devasa birikimi meydana getirmişlerdir.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- **İnsan**, kendi türünü koruma ve devamlılığını sağlama yolculuğunda, sürekli olarak **izler bırakmıştır** ve bırakmaya da **devam etmektedir**.
- Bu izler **devasa** bir **evreni** oluşturmaktadır ve bu, **“fiziksel dünyayla başa çıkmak, toplumsal ilişkileri kolaylaştırmak, hayal gücünü tatmin etmek ve anlamlı semboller yaratmak için insan nesli tarafından yararlanılan nesnelere uçsuz bucaksız evrenidir”** (Basalla, 2013: 12).
- Basalla evren tasavvuru ile adına **kültür** denilen ve sosyal bilimlerin de önemli odak noktalarından birini oluşturan alanı işaret etmektedir.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Kültür kavramının tanımlaması oldukça zordur.
- **Kültür kavramı** günümüzde kimi zaman **medeniyetleri**, kimi zaman **ortak değerleri** ve **eğilimleri**, kimi zaman belirli bir konudaki **üslubu**, hatta kimi zaman belirgin bir **bilgi birikimini** ve düzeyi kapsayacak biçimde kullanılmaktadır.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Etimolojik açıdan Türkçe'de **ekin** ve **hars** gibi kavramlarla da karşılanan **kültür**, İngilizce'de **culture** olarak ifade edilmektedir.
- Latince **cultura** olarak geçen kavram yine Latince **colere** kelimesinden türemiştir.
- **Colere**; işlemek, yetiştirmek, düzenlemek, onarmak, inşa etmek, bakım ve özen göstermek, ekip biçmek, iyileştirmek, eğitmek vb. anlamları birlikte içeren çok zengin bir anlama sahiptir (Özlem, 2012: 158).

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Kavram Fransızca ve İngilizce'ye **culture** olarak geçmiştir.
- Kavramın ilk kullanımlarının tümü bir şeyin, özellikle ekinler ve hayvanların bakımını ifade etmek üzere bir anlam barındırmıştır (Williams, 2012: 105).
- 17. ve 18. yüzyıllarda ise anlamsal bir değişiklik yaşandığı görülmektedir.
- Zira bu dönemlere değin yukarıda ifade edilen anlamların yanı sıra kültür, tekil bir anlamda kullanılmıştır.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Kavram Fransızca ve İngilizce'ye **culture** olarak geçmiştir.
- Kavramın ilk kullanımlarının tümü bir şeyin, özellikle ekinler ve hayvanların bakımını ifade etmek üzere bir anlam barındırmıştır (Williams, 2012: 105).
- **17. ve 18. yüzyıllarda ise anlamsal bir değişiklik yaşandığı görülmektedir.**
- Zira bu dönemlere değin yukarıda ifade edilen anlamların yanı sıra kültür, tekil bir anlamda kullanılmıştır.
- Cicero'da olduğu üzere bir insanın bilgi edinme, akıl yürütme, belli ilkelere göre eylemde bulunma, nefesine hâkim olma ve onu terbiye etme, zevk ve eleştiri yeteneğini geliştirme ve gitgide "kişilik" sahibi olma hali...
- Burada **kültür** kavramı **tek insan** (kültürlü insan) için kullanılmaktadır.
- 18. Yüzyılın sonlarına doğru ise kavram çoğul olarak da kullanılmaya başlanmıştır.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Bu süreçten itibaren artık bir halk, bir ulus, bir insan topluluğunun ortak düşünüş ve değerler birliğini tanımlamak için, kültür kavramı kullanılmaktadır (Özlem, 2012: 159).
- Tylor 1871’de: “**Kültür ya da medeniyet... bilgi, inanç, sanat, hukuk, ahlak, gelenek ve toplumun bir üyesi olarak edinilen diğer yetenek ve alışkanlıkları içeren karmaşık bütündür**” (Kroeber ve Kluckhohn, 1952: 43).
- Tylor’un kültür konusundaki bu çok bilinen tanımı ile birlikte –ki sosyal antropologların kültürle ilgili düşünceleri de büyük ölçüde bu tanıma dayanmaktadır (Marshall, 1999: 442)-, esasen kavramın kullanılışında da belirgin farklılıkların söz konusu olduğu ifade edilebilir.
- 19. yüzyılda Karl Marx tanımı da buna örnektir: “**Kültür, doğanın yarattıklarına karşılık, insanoğlunun yarattığı her şeydir**” (akt. Güvenç, 1999: 97).

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Hem Tylor hem de Marx tarafından yapılan kısa ancak son derece kapsamlı bu tanımlar, kültür kavramının bugünkü kullanımlarına dayalı bir fikir verebilmekle birlikte genel kullanım alanlarına bakmakta da yarar görülmektedir.
- Güvenç (1999: 98), **kültür sözcüğünün** –tarihteki kullanım biçimlerinden de yola çıkarak- **dört temel alanda** kullanıldığını belirtmektedir:
 - **Bilimsel alanda** uygarlık,
 - **beşeri alanda** eğitim sürecinin ürünü,
 - **estetik alanda** güzel sanatlar, maddi (teknolojik) ve
 - **biyolojik alanda** ise üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirme.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Kapsamlı tanımlardan biri de Malinowski'ye (1944) aittir ve **kültürü** şöyle açıklamaktadır:
- **Kültür**, çeşitli sosyal gruplara ilişkin **anayasal tüzüklerden**, insana ait fikir ve el sanatlarından, inançlardan ve geleneklerden oluşan alet ve tüketici mallarından oluşan ayrılmaz bir bütündür.
- Çok basit veya ilkel bir kültürü ya da son derece karmaşık ve gelişmiş bir kültürü ele alsak da, insanın karşılaştığı somut, spesifik problemlerle başa çıkabildiği, kısmen maddi, kısmen insani ve kısmen manevi geniş bir araçlar bütünü ile karşı karşıyayız (akt. Monaghan ve Just, 2000: 39).

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- Güvenç (1999: 103 - 107), antropolog Murdock'tan (1950) esinlenerek kültür özelliklerini şöyle sıralamaktadır:
 - 1) **Kültür öğrenilir:** Kültür kalıtımsal ya da içgüdüsel değildir. Birey *içine doğduğu* kültürü öğrenir.
 - 2) **Kültür tarihidir ve süreklidir:** İnsanın dili kullanabilme ve öğrendiklerini gelecek nesillere aktarabilme özelliğidir. Tarihi ve sürekli olma özelliği de insanın kendi öğrendiklerini gelecek kuşaklara aktarma konusundaki temel ayırt edici ve biricik özelliğinden kaynaklanmaktadır.
 - 3) **Kültür toplumsaldır:** Kültürel öğretiler insan grupları, toplulukları ve toplumlar tarafından yaratılır ve paylaşılır.
 - 4) **Kültür, ideal veya idealleştirilmiş kurallar sistemidir:** Kültür çoğunlukla ideal kurallar ve davranış örüntülerinden oluşmaktadır. Her ne kadar toplum içinde birey her zaman ideallere uygun bir davranış sergilemese dahi kültürel kurala uygun olan ve olmayan arasındaki farkı algılayabilir.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- 5) **Kültür ihtiyaçları karşılayıcı ve doyum sağlayıcıdır:** Kültür, temel biyolojik ihtiyaçları ve bunlardan doğan ikinci derecedeki ihtiyaçları, çoğu zaman ve önemli ölçüde, karşılar. Kültürel kurumlar ve ilkeler, başarısı denenmiş çözüm yollarıdır.
- 6) **Kültür değişir:** Kültür kimi zaman doğal çevrenin gerektirdiği biçim ve ölçüde, kimi zaman ise ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar doğrultusunda değişir. Bu değişim genel olarak çok büyük boyutlarda söz konusu olmamaktadır.
- 7) **Kültür bütünleştiricidir:** Kültür'ün bütünleştirme süreci, sosyal/kültürel değişimin açtığı uçurumları, beslediği çatışmaları uzlaştırıp kapatmaya çalışır.
- 8) **Kültür bir soyutlamadır:** Kültür çoğu kez bir bütün ya da bir sistem olarak tanımlanır. Ancak, bu sistemin tanımlanması oldukça zordur. Çünkü kültür, bütünüyle maddi, gözlemlenebilir bir şey ya da olgu değildir. O, soyut bir kavramdır. Eğer kültür sistemi gerçekten söz konusu ise, soyutlamayı yapan kişilerin zihinlerinde bir kavram olarak vardır. Bu nedenle kültüre dair işaretler görülür, okunur ve anlaşılır semboller aracılığıyla somutlaştırılır.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- **Kültürün bir diğer önemli özelliği bir sistem olmasıdır.**
- Ve toplum içerisindeki diğer sistemlerle (ekonomi, toplum, teknoloji, bilim, aile, din, eğitim, hukuk, vb.) etkileşim halindedir.
- Aynı zamanda sosyoloji, ekonomi bilim, tarih, antropoloji, dilbilim, estetik, biyoloji, ekoloji vb. pek çok bilim dalı ile de etkileşim halindedir.
- **Kültürel sistemi oluşturan pek çok unsur bulunmaktadır.**
Kültür bu unsurların her biri ile etkileşim halindedir.
Karşılıklılık ilkesi de vardır. Zira kültür kendisini oluşturan bu unsurlardan (ya da sistemlerden) etkilendiği kadar, onları etkilemektedir.

- **Teknoloji**, toplumların ve kültürlerin oluşumunda ve gelişmesinde önemli parçalardan biridir.
- İnsanlığın tarihsel gelişiminde **büyük evrim şemaları, temel olarak teknolojiye odaklanmıştır; varsayım, teknolojik gelişimin toplumun geri kalanının gelişiminde nedensel ağırlığı olmasıdır** (Rapport ve Overing, 2003: 337).
- Teknolojiye odaklanma büyük ölçüde ihtiyaçların giderilmesi noktasında üretim ve tüketim ilişkileri çerçevesinde, daha spesifik olarak da teknolojinin yarattığı ekonomik değer üzerinden söz konusu olmaktadır.
- Teknolojiyi tartışırken, "neden" ve "sonuç" kavramlarına teknoloji ve toplum, teknoloji ve kültür, teknoloji ve psikoloji arasında olduğu gibi bir ilişki olarak bakıp, derinlemesine incelemek gerekmektedir.

Kültür: Kavramın Kısa Tarihi ve Teknoloji ile İlişkisi

- **Spencer ve Radcliffe-Brown** gibi isimlerin savunduğu **organizmacı** toplum yapısı teorisi kapsamında, “toplumlar farklılaşmamış bir birlik durumundan, bireysel unsurların özerklikleri artarken giderek birbirlerine bağılılıklarının arttığı, oldukça karmaşık, farklılaşmış yapılara doğru evrimleşen canlı bedenlere benzerler. **Farklılaşma basit** toplumlarda **sınırlıyken modern toplumlar** büyük ölçüde **uzmanlaşmıştır**” (Slattery, 2008: 96).
- Bu bakış açısı toplumu meydana getiren **maddi unsurlar** (*fiziksel çevre, toplumun demografik özellikleri, sanayi, mimari ve teknoloji*) ile **manevi unsurların** (*toplumsal normlar, değerler, statüler, roller, gelenek – görenek ve benzeri unsurları içeren kültürel yapı*) ve bu iki unsurun **tüm alt bileşenlerinin**, kendi içerisinde **özerktir** ama **birbirleriyle** sürekli bir **etkileşim ve bağılılık** içerisindedir.

Kültür ve İletişim

- **Kültür, iletişim** açısından bakıldığında kilit noktalardan birini oluşturmaktadır. Bir eylem olarak iletişimin ötesinde, ***bir bilim dalı*** olarak da önemli bir boyuttur.
- Sanayileşme ve modernleşmeyle birlikte sosyal bilimlerin tartışma konularından biri durumuna gelen **kültür, kitle iletişim araçlarının** etkinlik alanının genişlemesine koşut olarak iletişimcilerin de gözdesi oldu.
- **Bir yandan Frankfurt Okulu'nun kültür endüstrisi tartışmaları, diğer yandan İngiliz Kültürel Çalışmaları etrafında gelişen kültürel yaklaşımlar iletişim bilimciler için oldukça geniş bir hareket alanı oluşturdu (Güngör, 2013: 279).**

Kültür ve İletişim

- **Kültür ve iletişim alanlarının kesiştiği başlıkları ve iletişim biliminde kültür ile ilgili araştırmaları birkaç başlıkta sınıflandırmak mümkündür:**
- **Kitle Kültürü**
- **Popüler Kültür**
- **Kültür Endüstrisi**
- **Kültürel Çalışmalar**

İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

Bölüm 6

(Kaynak: Güngör, Nazife. 2012; İletişime Giriş, Siyasal Kitabevi, Ankara)

Ders notudur. Başka bir amaçla çoğaltılamaz ve paylaşamaz.

İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

- İletişimin bir anlama, anlatma, anlaşma, ortaklaşma veya paylaşım aracı olarak öneminin fark edilmesi çok eskilere dayanmakla birlikte; **bilimsel bir olgu** olarak **sistematik** biçimlerde ele alınması **20. yüzyılın başlarına** rastlamaktadır.
- Öte yandan; kitle iletişim araçlarının kitlesel nitelik kazanmaya başladığı 19. yüzyılın ortalarından itibaren sosyal bilimlerin çeşitli alanlarında iletişim olgusuna yönelik birtakım ilgiler de karşımıza çıkmaktadır.

İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

- İletişim biliminin gelişiminde dolaylı katkılar sağlayan düşünürler:
- İletişim olgusu, Antik Yunan döneminden (M.Ö. 700-M.Ö. 323) itibaren filozofların ilgisini çekiyor.
- İletişim bilimiyle ilgili olarak en sık referans verilen eserlerin başında; Antik Yunan dönemi filozofu Aristoteles'in (MÖ 384 – 7 Mart MÖ 322) M.Ö. 330 yıllarında yazdığı ifade edilen **Retorik** adlı eseri gelmektedir.
- Bu eser, **iletişim sürecinde ikna ve motivasyona konularına yönelik gönderimler taşıyan önemli bir başlangıç noktası** olarak kabul edilmektedir.

İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

- Aristoteles, Retorik'te bu sanatı “**Her konunun içerdiği ikna unsurlarını değerlendirme becerisi**” şeklinde tarif etmiştir.
- Aristoteles'e göre bir konuşmanın üç unsuru var: “**hatip, konu, muhatap**” şeklinde sıralamaktadır.
- *Aristoteles, bunun yanı sıra iletişimin muhatabı konumundaki hedefe yönelik üç konuşma türünü de ayırt etmektedir. Bunlar; **hukuki söylev, müzakereci söylev** ve **epideiktik** söylevdir.*

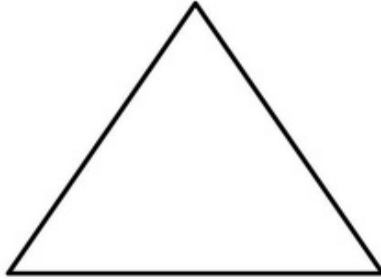
İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

- **Hukuki söylev**, itham eder veya savunma yapar; işlenmiş bir eylemin doğru olup olmadığını değerlendirir.
- **Müzakereci** söylev telkin eder veya vazgeçirir; fayda/zarar ölçütüne dayanır.
- **Epideiktik söylev** ise tanrılara veya büyük şahsiyetlere methiyeler düzmek amacıyla kullanılır.
- Aristoteles'in ayrıca **üç söylev türünü üç terimle** ilişkilendirir: **logos, ethos, pathos**.
- Bir başka ifadeyle; **bu üç söylev ya da konuşma türünün her birinde, bu üç unsurdan biri daha baskındır.**
- Buna göre; konunun içerdiği **iknaya hizmet eden** şeyler yoluyla bir şeyi kanıtlamaya çalışan söylev türünde **logos**, yani bizzat **mantık** baskındır.
- **Müzakereci söylevde hatibin mizacı, özellikleri, faziletleri, tavırları inandırıcılığını** artırdığından **ethos** ön plana çıkar.
- **Epideiktik söylev** ise dinleyicilerde **duygulanım uyandırmasıyla pathos** merkezlidir.

LOGOS

Mantık/Sebepler/Kanıtlar

- İstatistikler, gerçekler ve kanıtlanabilir ifadeler
- Mantıksal çıkarımlar, gerçekler
- Yapılan çalışmalara verilen referanslar

ETHOS

Güven/Karizma

- Kişisel marka değeri
- Otoritenin verdiği güven
- Güvenilir kaynaklardan alıntılar

PATHOS

Duygular/Değerler

- Hikayeler, şiirler
- İlham verici sözler ve alıntılar
- Duyguları okşayan sözcükler

*Aristoteles'in
Retorik üçgeni*

İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

- **Fransız düşünür ve tarihçi Alexis de Tocqueville, Fransız sosyolog Emile Durkheim (1858-1917), Alman filozof Friedrich Nietzsche (1844-1900), Alman sosyolog Max Weber (1864-1920), İngiliz filozof Herbert Spencer (1820-1903), Alman sosyolog Ferdinand Tönnies (1855-1936), Fransız sosyolog Auguste Comte (1798-1857), Fransız sosyolog ve antropolog Gustave Le Bon (1841-1931), psikanalizin kurucusu Avusturyalı nörolog Sigmund Freud (1856-1839) ve Alman filozof ve ekonomi politikçi Karl Marx (1818-1883) gibi önemli isimler, kendi disiplinlerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında iletişim çalışmalarına dolaylı olarak önemli referans noktaları sunmuşlardır.**
- Sigmund Freud tarafından 19. yüzyılın sonlarında ileri sürülen ve giderek yaygın kullanım alanı bulan; serbest çağrışım, telkin ve aktarım yöntemleriyle nevrozların iyileştirilmesi temeline dayanan psikolojik tedavi yöntemidir. Bir başka tanımlamaya göre de bireylerin ruh dünyasının çözümlenmesi, kişinin ruhsal dengesini bozduğu düşünülen sapma ve saplantıların ortaya çıkarılması ve bunların tedavi edilmesine yönelik varsayımlar, teknikler ve yorumlar bütünü... (Demir ve Acar, Sosyal Bilimler Sözlüğü, 1998, Vadi Yayınları).
- Örneğin; 19. yüzyıl sosyologları; Fransız aristokrat Alexis de Tocqueville'in, sanayileşmiş toplumların ortaya çıkmakta olan kitle kültürü hakkındaki kaygılarının çoğunu paylaşmışlardır. Emile Durkheim, yeni düzendeki anomiyi (bir toplumun normlarının etkisizleşmesi, çatışma ya da karışıklık durumu) teşhis etmiş; Weber bürokrasinin etkilerine yoğunlaşmış; Ferdinand Tönnies ise Cemaat ve Cemiyet (1887) adlı eserinde olumsuz bir şekilde Avrupa'da ortaya çıkmakta olan kalabalık, kentsel ve kitle toplumları üzerine eğilmiştir.

İletişim Biliminin Tarihsel Gelişimi

- *Fransız düşünür ve tarihçi Alexis de Tocqueville,*
- *Fransız sosyolog Emile Durkheim (1858-1917),*
- *Alman filozof Friedrich Nietzsche (1844-1900),*
- *Alman sosyolog Max Weber (1864-1920),*
- *İngiliz filozof Herbert Spencer (1820-1903),*
- *Alman sosyolog Ferdinand Tönnies (1855-1936),*
- *Fransız sosyolog Auguste Comte (1798-1857),*
- *Fransız sosyolog ve antropolog Gustave Le Bon (1841-1931),*
- *Psikanalizin kurucusu Avusturyalı nörolog Sigmund Freud (1856-1939)*
- *Alman filozof ve ekonomi politikçi Karl Marx (1818-1883)*

gibi önemli isimler, kendi disiplinlerinde gerçekleştirdikleri çalışmalarında iletişim çalışmalarına dolaylı olarak önemli referans noktaları sunmuşlardır.

- **İletişim ve kitle iletişimiyle** ilgili ilk düşünceler; 19. yüzyılda yaşanan büyük toplumsal dönüşümlerle ilgili olarak ortaya atılmıştır.
- Bunlar içerisinde; Sanayi Devrimi'nin yol açtığı büyük **toplumsal dönüşümler**, kapitalist iş bölümünün gelişmesi, büyük çaplı **fabrika örgütlenmesi** ve **meta üretimi**, modern şehirlerin ortaya çıkışı ve nüfusun buralarda yoğunlaşması, **köyden kentlere göç olgusu**, karar alma süreçlerinin merkezileşmesi, **kitlesele siyasal hareketlerin büyümesi** (oy hakkının işçi sınıfını da içine alacak şekilde genişletilmesi), **okuryazarlığın yayılması**, popüler edebiyatın ortaya çıkışı, **baskı teknolojilerindeki yenilikler**, **gazetelerin çoğalması ve giderek kurumsallaşması** sayılabilir.

- Bu noktada; **iletişimin artan bir hızda teknolojikleştiği ve kitlelerin iletişimin *üretim* ve *tüketim süreçlerine dahil olduğu*** bu süreci açıklayan ilk yaklaşım; **“kitle toplumu” ve “kitle kültürü yaklaşımları/kuramları”** olmuştur.
- Bu süreçte; yaşanan toplumsal dönüşümlerin ortaya çıkardığı **yeni kalabalıkları adlandırmak** ve **tanımlamak** için kullanılan **terimler**; bu gelişmeden duyulan hoşnutsuzluğu da ortaya koyar niteliktedir: **Kitle, yığın, bayağı, alt, güruh, aşağı, sıradan, vulger** kelimeleri gibi...
- Bu büyük toplumsal dönemeçte; yeni ortaya çıkan kitlelerden **bir korku ve endişe** duyulmuştur.
- Bu korkunun kaynağı temel olarak yeni toplumsal düzenin ve unsurlarının; eskiye ait hiyerarşileri ve ayrıcalıkları altüst etmesinden duyulan kaygıdır. Bu korku ve kaygı, daha çok **aristokratik** bir tepkidir.

- **Bir diğerk kaygı** ise daha önce hiç görülmemiş ölçekte insanın yan yana gelmesiyle oluşan bu kitlelerin kendi bünyesinde taşıdığı **potansiyel devrimci güçtür** ve yeni yükselen **burjuva sınıfı** açısından da kitlelerin ve **işçi sınıfının olası bir örgütlü mücadelesi** en büyük tehditlerden birini oluşturmuştur.
- **Bu noktada; dönemin kitle iletişim araçları; kitle toplumu ve kitle kültürü eleştirmenlerinin ilk hedeflerinden biri olmuş ve kitle iletişim araçları, modern toplumun tüm hastalıklarının ve kötülüklerinin temel sorumlusu ve sembolik ifadesi olarak düşünülmüştür.**
- **Bir başka deyişle, kitle kültürü ve kitle toplumu kuramcıları, medyanın, toplumsal ilişkiler, değerler ve dengeler üzerinde yıkıcı bir etkide bulunduğunu öne sürmüşlerdir.**

- **Erken dönemdeki kitle toplumu** eleştirilerine baktığımızda; yukarıda isimlerini saydığımız düşünürlerin çalışmaları karşımıza çıkmaktadır. Bu kapsamda;
- **Alexis de Tocqueville**'in modern topluma yönelttiği aristokratik tepki,
- **Friedrich Nietzsche**'nin eşitlik düşüncesine karşı takındığı düşmanca tutum,
- **Ferdinand Tönnies**'in cemaat tipi toplumsal yapıların çözülüp yerini modern toplumsal yapılanmalara/cemiyete bırakmasına yönelik eleştirel değerlendirmesi,
- **Gustave Le Bon**'un halkın politik hayata katılmasının yıkıcı etkilerinden söz etmesi,
- **Ortega Y. Gasset**'in kitlelerin ayaklanmasından duyduğu rahatsızlık ve
- **Thomas Stern Elliot**'un farklı kültürel düzeylerin tabakalaşmasına ve seçkin kültürün üstünlüğüne yaptığı vurgu; **moderniteden, kitlelerden ve kitle kültüründen duyulan rahatsızlığın izlerini taşımaktadır. Bu denklem içerisinde kitle iletişim araçları ise temel kural ve değerleri bozarak toplumsal düzenin altını oyabilecek kudretli bir güç olarak ve kontrol edilmesi gereken bir araç olarak kabul edilmiştir.**

İletişim olgusunun kuramsal ve metodolojik yaklaşımla ele alınması

- Kitle, kitle iletişim ve kitle iletişim araçları üzerine bu ilk düşünceler; araştırmalara dayalı, ampirik (deneye ve gözleme dayalı) ve bilimsel yöntemler üzerine kurulmaktan ziyade; spekülasyonlara, teorik irdellemelere ve muğlak genellemelere dayalı olmuştur.
- Buna karşın *iletişim olgusunun kuramsal ve metodolojik / yöntembilimsel bir yaklaşımla ele alınması için 1. Dünya Savaşı sonrasında beklemek gerekmiştir.*
- Çoğu zaman herhangi bir konunun ya da olgunun akademik çevrelerde incelenmeye değer görülmesi için siyaset ve ekonomi seçkinleri tarafından **konuya değer** atfedilmesi de önemli bir gereklilik olarak kendini göstermektedir.
- **İletişimin bilimsel bir disiplin hâline gelmesi süreci** de benzer biçimde işlemiştir.
- Toplumun yönetici kesimlerinin giderek bir güç hâline gelen kitle iletişim araçlarına ilgi göstermeleriyle, kitle iletişiminin önemini kavramalarıyla birlikte bu durum, bilim çevrelerini de harekete geçiren motivasyonlardan biri olmuştur.

Birinci Dünya Savaşı Sonrası...

- **1920'ler** ve o yıllarda ABD'de gerçekleştirilen çalışmalar iletişim biliminin serüveninde daha fazla ön plana çıkmış ve alana daha fazla yön vermiştir. Bu gelenek, **Pozitivist/Ampirik Gelenek** veya **Mass Communication Research** akımı olarak adlandırılmaktadır.
- Ampirik, deneye ve gözleme dayalı olma anlamına gelmektedir ve geleneğe yaslanan yaklaşımlar kitle iletişim araçlarının insanlar üzerindeki etkisini “ölçmeye” yönelik gerçekleştirilen deneysel, yarı deneysel çalışmalar ve saha çalışmaları niteliğindedir.
- Örneğin belirli özelliklere sahip bir insan topluluğunun medya kullanım alışkanlıklarını ölçmek veya herhangi bir iletişim aracından nasıl etkilendiklerini ölçmek amacıyla anket formu hazırlamak suretiyle bir araştırma yapıldığında bu çalışmanın pozitivist/ampirik bir karaktere sahip olduğu ifade edilir.

1930 Sonrası...

- 1930'lu yıllardan sonra Amerikan kitle iletişim çalışmaları içerisinde giderek **sayısal/nicel araştırma teknikleri ağırlık kazanmaya başlamış ve bu araştırma yöntemleri ile gerçekleştirilen "etki araştırmaları" adı verilen bir araştırma geleneği, iletişim bilimine kök salmaya başlamıştır.**
- Bir başka deyişle, yeni geliştirilmeye başlanan nicel yöntemlerle medyanın etkilerini ölçme amacı bu süreçte iletişim araştırmalarına giderek daha fazla yön vermeye başlamıştır.
- Öte yandan Amerika Birleşik Devletleri'nde pozitivist/ampirik gelenek kök salmaya ve iletişim biliminin dünya ölçeğindeki gelişimini derinden etkilemeye devam ederken **Amerika'da bu gelenekten farklı bazı ekoller de belirli bir dönemde gelişmiş ve iletişim disiplininin gelişimine katkılarda bulunmuştur.**
- Bunlardan ilki **Chicago Okulu**, diğeri ise **Palo Alto** ekolüdür.

Chicago Okulu

- Chicago Okulu, Chicago Üniversitesi bünyesinde **1892 yılında Albion Small** isimli bilim insanının başkanlığında kurulan Sosyoloji Bölümü'ne verilen isimdir.
- Okul, kuruluşundan etkinliğini yavaş yavaş kaybettiği 1940'lı yıllara kadar Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sosyoloji araştırmalarına egemen olmuştur.
- Okulun üyeleri arasında en bilinen isimler olarak; **William Isaac Thomas, Robert Ezra Park, Ernest Watson Burgess, Ellsworth Faris, Louis Wirth, Everett Hughes, Herbert Blumer, Howard Becker, Erving Goffman** gibi ünlü sosyologlar karşımıza çıkmaktadır.
- Okulun sosyal psikoloji ve felsefe bölümünden etkileşim hâlinde olduğu önemli kişiler ise **George Herbert Mead, Charles Horton Cooley ve John Dewey** gibi bilim insanlarıdır.

Chicago Okulu

- **Chicago Okulu'yla ilgili olarak iletişim literatüründe de öne çıkan ve sıklıkla referans verilen konu başlıkları;** Okulun felsefi kökenini oluşturan Pragmatizm, bir araştırma geleneği olarak Etnografik Araştırma ve Kent Çalışmaları ile okulun adı olarak da kullanılan Sembolik Etkileşimcilik kavramıdır.
- John Dewey öncülüğünde Felsefe Bölümü'nde temelleri atılan Pragmatizm'in en temel iddiası şudur: "Bir ideoloji, önerme ya da davranış, ancak tatmin edici bir biçimde işliyorsa doğrudur; bir önermenin ya da davranışın anlamı, onu kabul etmemizin doğuracağı pratik sonuçlarına bakılarak anlaşılır ve pratik olmayan fikirler reddedilir."
- Bir başka açıdan; kuramlar ve modeller ortaya çıkardıkları ürünlere, sonuçlarına ve sorun çözme kapasitelerine göre değerlendirilirler.

Chicago Okulu – Pragmatik yöntem

- Pragmatik yöntem, her şeyi pratik sonuçlarına bakarak yorumlama çabasıdır. Pragmatizm, fikirlerin “nakit değeri” üzerine yaptığı apaçık vurgudan dolayı kimi zaman kapitalizmin felsefesi olarak kötülenmiştir.
- Pragmatizm, geleneğin ve kendinden önce söylenenlerin gölgesinde yeşermeyen bir felsefe olarak, hakikati; etkileşimde, deneyimde ve iletişimde arayan bir yaklaşımın ürünüdür.
- Pragmatizm, somut deneyimler ve dil üzerine kurulu değişen hakikatlerin çoğulluğunu öne sürer (gerçeğin değişken ve göreceli olduğu düşüncesi) ve bu bağlamda hakikatin değeri, kendi sonuçları ya da kullanım değerine göre belirlenir (Gordon Marshall, Sosyoloji Sözlüğü, S. 600).

Chicago Okulu – Etnografik araştırma

- Etnografik araştırma adı verilen araştırma geleneği; bir insan grubunu ya da bir grubun kültürünü anlama ve betimleme için gösterilen bilimsel çabaların bütünüdür.
- Nitel düşünceye dayalı bu çabalar, araştırılan grup ya da kültürün bütünü, bileşenlerini, onların arasındaki ilişkileri, kültürün mensuplarının gözünden görüp onların kültür kodlarıyla açarak anlamayı içerir.
- Bir başka deyişle bir toplumsal grubu ve kültürü içeriden bir bakış açısıyla sistematik biçimlerde anlama çabası da denilebilir.
- Chicago Okulu üyeleri, bu yöntem sayesinde modern şehir hayatının farklı yönlerini etkileyici biçimde inceleme fırsatı buldular. İnceledikleri konular; suç ve suçlular, çeteler, evsizler, siyahiler, göçmenler, gettolar, gecekondu mahalleleri vb. konular olmuştur. Bu süreçte hangi konu çalışılırsa çalışılsın **iletişim merkezi** bir kavram olarak araştırmalarda önemli bir yer tutmuştur.

Chicago Okulu – Sembolik etkileşimcilik

- **Sembolik etkileşimcilik** ise Chicago Okulu'nun ikinci kuşak üyesi Herbert Blumer tarafından kavramsallaştırılmıştır.
- O da sosyal psikolog George Herbert Mead'in insanlar arasındaki etkileşimin semboller/simgeler aracılığıyla gerçekleştirilen bir iletişim olduğunu öne sürdüğü yaklaşımdan esinlenmiştir.
- **Sembolik etkileşimcilik**, belirli bağlamlarda bulunan toplumsal aktörlerin etkileşim süreçleri içinde göstergeleri kullanmaları ve yorumlamaları aracılığıyla toplumsal gerçeği kurduklarını öne sürmektedir.

Chicago Okulu – Özet -

- **Chicago Okulu**, toplumun ve toplumsal gerçeğin kurulmasında iletişimi merkezi bir konuma yerleştirir.
- Okul açısından iletişim hiçbir zaman tek başına bir araştırma nesneni olmamıştır.
- İletişim olgusu, toplumsal yaşam içinde gördüğü işlev bakımından anlamlı ve önemli kabul edilmiştir.
- Kültürün ya da toplumun iletişim sürecine dayandığı anlayışı nedeniyle iletişim kavramı, temel bir teorik mesele ve demokratik toplumun başarısının ölçüsü olmuştur.
- Buna göre; iletişim; bir sosyal grubun bütünü oluşturarak bireylere topluluk ve kültürel birim karakterini veren, anlayış ve uzlaşmayı yaratan ya da bunu mümkün kılabilen **bir olgudur** (Morva, 2013, s. 16).

Palo Alto Okulu

- Amerika'da iletişim alanında baskın olan bu nicel yöntem ve etki araştırmaları **geleneğinden ayrılan** bir başka ekol ise **Palo Alto Okulu** (Görünmez Kolej) olarak adlandırılmaktadır.
- Kırklı yılların başından itibaren **insanbilim, dilbilim, matematik, toplumbilim ya da psikiyatri** gibi çok değişik alanlardan gelen bir grup Amerikalı araştırmacı iletişim alanında başvuru kaynağı olarak kendini kabul ettirme yolunda olan **matematiksel iletişim modeline** karşı çıkarlar.
- "Görünmez Kolej" ya da "**Palo Alto Okulu**" olarak tanınan bu grubun tarihi **1942'de Ray Birdwhistell (antropolog), Edward Hall, Erving Goffmann (antropolog ve kültürlerarası araştırmacısı), Paul Watzlawick (psikolog ve iletişim teorisyeni) ve diğerleriyle bir araya gelen antropolog/insanbilimci Gregory Bateson'un** başı çekmesiyle başlar.

Palo Alto Okulu 2

- Onlara göre, en yalın görünen etkileşim durumu bile öylesine karmaşıktır ki, onu doğrusal biçimde çalışan iki ya da birçok “değişkene” indirgemek imkânsızdır.
- Bu yaklaşıma göre de; iletişim, söz, jest, bakış, kişilerarası mesafe gibi çok sayıda davranış biçimini içeren toplumsal bir süreçtir. Böylece, bu araştırmacılar **jestlerle (kinesics)** ve **kişilerarası mekânla (proxemic)** ilgilenirler ya da insan davranışındaki pürüzlerin toplumsal çevreyi açığa vurduğunu gösterirler.
- Dolayısıyla bu yaklaşıma göre; **bağlam çözümlemesi**, içerik çözümlemesinin önüne geçer.
- .

Palo Alto Okulu 3

- Palo Alto Okulu'ndan Paul Watzlawick, Janet H. Beavin ve Don D. Jackson'ın (1967) Pragmatics of Human Communication adlı kitabında iletişim olgusuyla ilgili 5 temel varsayım ileri sürmüştür. (Cüceloğlu, 1992: 19-27):
 1. **İlk varsayım**, iletişim kurmanın zorunlu olduğudur.
 2. **İkinci varsayıma** göre, iletişimin **ilişki** ve **içerik** olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır.
 3. **Üçüncü varsayıma** göre mesaj alışverişindeki **dizisel yapı** kendi başına bir anlam ifade etmektedir.
 4. **Dördüncü varsayım** ise mesajların sözlü ve sözsüz olmak üzere iki şekilde sunulabileceği üzerine kuruludur.
 5. **Beşinci varsayım** ise iletişime giren bireyler arasında simetrik ve tamamlayıcı şekilde iki tür ilişkinin var olduğunu ileri sürer.

İletişim Biliminin Kurucuları

Ders notudur. Başka bir amaçla çoğaltılamaz ve paylaşamaz.

İletişim Biliminin Kurucuları

- Stanford İletişim Araştırmaları Enstitüsü yöneticisi **Wilbur Schramm**, 1963'te yayımlanan "The Science of Human Communication (İnsan İletişiminin Bilimi)" adlı kitabında iletişim araştırmalarının "kurucu babalarından" söz etmektedir.
- Bu isimler; Paul F. Lazarsfeld, Kurt Lewin, Harold Laswell ve Carl Hovland.
- Wilbur Schramm (1963) anayol iletişim paradigmasının tanımını şöyle yapmaktadır:
- İletişim araştırmalarını 'davranışçı bir bilim eğiliminin uygulanması olarak' nitelemektedir
- O'na göre bu araştırmalar kurgusal değil, niceldir

İletişim Biliminin Kurucuları

- İletişim araştırmacıları kuram konusuyla çok ilgilidir ama bunun sınyabilecekleri bir kuram olması gerekmektedir
- Bu araştırmacılar davranışçı eğilimdedirler ve insanların davranışlarının nedenlerini soruştırmaktadırlar
- İletişimin insanların daha mutlu ve üretken olarak bir arada yaşamalarını nasıl olanaklı kılabileceğini öğrenmeye çalışırlar.

EGEMEN YAKLAŞIMIN TEMELİNİ ATAN KURAMLAR

Kitle iletişimi alanında yapılan ilk araştırmalar ve ortaya konan ilk modeller ***Laswell, Shannon ve Weaver, Osgood ve Schramm, Dance, Gerbner***, vb. tarafından gerçekleştirilen ve anayol iletişim çalışmalarında temel kuramlar veya ilk dönem modelleri olarak da ifade edilen kuramlardır.

Bu yaklaşımlar, iletişim araştırmalarına ait ilk kuramlar olma özelliğini taşımaktadır. Yapıları itibarıyla çok geniş uygulama alanlarına yayılamamaktadırlar. Bununla birlikte bu modeller, kendilerinden sonra gelecek olan daha kapsamlı modeller için öncülük etme özelliğini taşımaktadırlar.

1. Harold Lasswell

- Bu dört kişiden ilki; siyaset bilimci Harold Lasswell'dir. Lasswell, propagandanın insanlar üzerinde etkisine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir.
- Lasswell'in 1927 tarihli "Dünya Savaşı'nda Propaganda" isimli kitabı, kitle iletişimi alanındaki ilk çalışmalardan biri kabul edilmektedir. Lasswell savaşta fikir yönetimini devletin ele aldığını ve propaganda ile sosyal dayanışma yaratıldığını öne sürmüştür.
- Böylece psikolojinin uyaran-tepki kuramı, iletişim alanında kullanılmaya başlanmış ve buna bağlı olarak da pasif izleyici görüşü gelişmiştir.
- Lasswell 1939 tarihli "Dünya Devrimci Propagandası" yapıtıyla ise propaganda doktrinlerini popüler hâle getirmiştir.

1. Harold Lasswell -2

- Lasswell'in iletişim alanına yaptığı en önemli katkı, iletişim kuramları ve araştırmalarının yoğun bir şekilde kullandığı **"Kim, Neyi, Hangi Kanaldan, Kime, Ne Gibi Bir Etkiyle, Söyler"** formülü olmuştur. Bu formül Amerikan egemenliğindeki iletişim anlayışının temel taşı olarak işlev görmüştür. (Erdoğan, Öteki Kuram, 2010: 57).

2. Paul Felix Lazarsfeld

- İletişim alanının kurucularından ikincisi; Avusturya'da Viyana Üniversitesi'nde doktora yapan sosyolog **Paul Felix Lazarsfeld'dir**. Viyana'da çalıştığı dönemlerde 1931-1932'de 110 bin kişi üzerinde radyo dinleyicilerine yönelik ilk araştırmalardan biri olan ***Radyo Viyana İzleyici Alan Araştırması'nı*** gerçekleştirmiştir. Lazarsfeld, Avusturya'da Nazilerin egemenliği ele geçirmesiyle birlikte Amerika'ya göç etmiştir. Viyana'da daha önce kurduğu bir araştırma merkezinin bir örneği olarak öncelikle ***"Research Center of the University of Newark"*** isimli araştırma merkezini kurmuştur. 1937'de vilna gelindiğinde:

2. Paul Felix Lazarsfeld-2

- İletişim alanının kurucularından ikincisi; Avusturya'da Viyana Üniversitesi'nde doktora yapan sosyolog **Paul Felix Lazarsfeld'dir**. Viyana'da çalıştığı dönemlerde 1931-1932'de 110 bin kişi üzerinde radyo dinleyicilerine yönelik ilk araştırmalardan biri olan ***Radyo Viyana İzleyici Alan Araştırması'nı*** gerçekleştirmiştir. Lazarsfeld, Avusturya'da Nazilerin egemenliği ele geçirmesiyle birlikte Amerika'ya göç etmiştir.

2. Paul Felix Lazarsfeld-3

- Viyana'da daha önce kurduğu bir araştırma merkezinin bir örneği olarak öncelikle ***“Research Center of the University of Newark”*** isimli araştırma merkezini kurmuştur. **1937’de yılına gelindiğinde; Rockefeller Vakfı, Princeton Üniversitesine radyonun Amerikan toplumu üzerindeki etkilerini incelemek için 67 bin dolar bağışta bulunur. Bu finansman sonucunda Profesör Hadley Cantril başkanlığında *Office of Radio Research* kurulmuş ve projeyi yönetmek için Lazarsfeld yönetici/yürütücü olarak görevlendirilmiştir.**

2. Paul Felix Lazarsfeld-4

- Lazarsfeld'in *Princeton Radio Project (1937)* adlı araştırma ile kitle iletişim araştırmaları alanının kurulmasına çok önemli bir katkı sağladığı söylenebilir.
- 1939'da Rockefeller Vakfı, Radio Research projesi fonunu bu kez de **Columbia niversitesinde "Office of Radio Research"** başlığıyla yeniledi ve Lazarsfeld de Columbia niversitesine taşınarak çalışmalarına burada devam etti.
- Paul Felix Lazarsfeld Columbia niversitesinde ***The Bureau of Applied Social Research*** adlı araştırma enstitüsü bünyesinde gerçekleştirdiği **radyo araştırmasından sonra, ilgi alanını kitle iletişimi ve kişisel etki incelemelerine** kaydırmıştır (Erdoğan, Kitle İletişiminde Pozitivist Ampirik Geleneğin Kuruluşu: Lazarsfeld ve Yönetimsel Araştırmalar, 2005: 1-48).

3. Kurt Lewin

- İletişim alanının kurucularından bir diğeri Hitler'in soykırımından kurtulan sosyal psikolog Kurt Lewin'dir. Lewin, özellikle grup içerisindeki bireyin davranışlarını araştırmıştır. Lewin'in iletişim alanına bir başka kavramsal katkısı, "eşikbekçiliği/gatekeeping" kavramıdır.
- Kavram ilk kez Lewin tarafından 1947 yılında aile içinde yiyecek harcamalarına ilişkin karar verme mekanizmasını araştırdığı bir çalışmada kullanılmış ve daha sonra David M. White (1950) gazetelerde yayınlanacak haberlerin seçilmesindeki ilişkileri, kontrol ve karar süreçlerini ve işleyişi, bu kavramdan yararlanarak çözümlenmiştir.
- Eşikbekçisi ise hangi enformasyonun iletişim zincirinden geçeceğini ve ne ölçüde aslına sadık olarak yeniden üretileceğini kararlaştıran kişileri ya da kurumları ifade etmektedir.

4. Carl Hovland

- İletişim alanının dördüncü kurucusu ise deneysel psikolog Carl Hovland'dır.
- Yale Üniversitesinde çalışmalar yürüten Hovland, ikna edici bir mesajın kaynak, mesaj ve hedef kitle bağlamında hangi özellikleri taşıması gerektiğine ilişkin deneysel çalışmalara imza atmıştır.
- Yale İletişim ve Tutum Değişimi Programı bünyesinde Carl Hovland ve arkadaşları tarafından (1953) yapılan bir dizi sistematik araştırma sonucunda ***“Mesaj Öğrenme Yaklaşımı”*** geliştirilmiştir.

4. Carl Hovland -2

- Bu yaklaşım, iletişim sürecinde bir kişinin tutumlarını değiştirmede belirleyici olan etmenleri ortaya koymaktadır.
- Bunlar kaynağın, iletişimin ve dinleyicinin özellikleridir.
- Buna göre bir iletişim kaynağının, muhatabının tutumunu değiştirebilmek ve etkileyici bir iletişim ortaya koyabilmek için taşıması gereken özellikler; uzmanlık, güvenilirlik, inanırlık, etkileme niyeti taşıyıp taşıyamaması, fiziksel çekicilik, sunum biçimi ve benzerlik şeklinde sıralanmaktadır.

Carl Hovland -3

- Hovland ve arkadaşlarına göre tutum değişimi birbirini takip eden seri birkaç basamağı izlemektedir:
 - *1. Verilen mesajın dikkati çekici olması.*
 - *2. Verilen mesajın anlaşılır olması.*
 - *3. Verilen mesajın hatırlanması ve kabul edilmesi.*
- Bu basamaklar, birbirini izlemektedir. İlk basamak gerçekleşmeden ikincisinin olması mümkün değildir. Aynı şekilde ikinci basamak olmadan, yani mesaj anlaşılmadan onun kabul edilmesi de zordur (Sakallı, 2001: 137).

Wilbur Schramm

- İletişim araştırmalarının kurucu babalarına yönelik bu sınıflandırmayı yapan **Wilbur Schramm** ise 1960'larda kitle iletişimi üzerine ilk doktora programını Iowa Üniversitesinde açmış, Illinois Üniversitesinde İletişim Araştırmaları Enstitüsünü kurmuş ve özel üniversitelerin (Stanford Üniversitesi) benzer programlar açmalarını sağlamıştır.
- Schramm, daha sonraları, pek çok iletişim bilimci açısından **alanın kurucuları** arasında gösterilmiştir.

İletişim Modelleri

Ders notudur. Başka bir amaçla çoğaltılamaz ve paylaşamaz.

LASWELL'İN GENEL İLETİŞİM MODELİ

Kitle iletişimindeki ilk araştırma; Harold Laswell'in 1927'deki Dünya Savaşında Propaganda Teknikleri yapıtıdır.

Laswell savaşta fikir yönetimini devletin ele aldığını ve propaganda ile sosyal dayanışma yaratıldığını öne sürmüştür.

Böylece psikolojinin uyaran-tepki kuramı iletişimde kullanılmaya başlanmıştır.

LASWELL'İN GENEL İLETİŞİM MODELİ

- Buna bağılı olarak pasif izleyici görüşü değişmiştir. Laswell 1939'daki Dünya Devrimci Propagandası yapıtıyla propaganda doktrinlerini popölerleştirmiştir.
- Laswell'in iletişim alanına yaptığı en önemli katkı ise, iletişim kuramları ve araştırmalarında yoğun bir şekilde kullandığı formül olmuştur.
- Bu formül Amerikan egemenliğindeki iletişim anlayışının temel taşıdır.
- Amerikan siyaset bilimci Laswell, 1948 yılında yazdığı bir makaleye iletişim araştırmalarının belki de en çok bilinen cümlesiyle başlamıştır:

Kim?

Ne söyler?

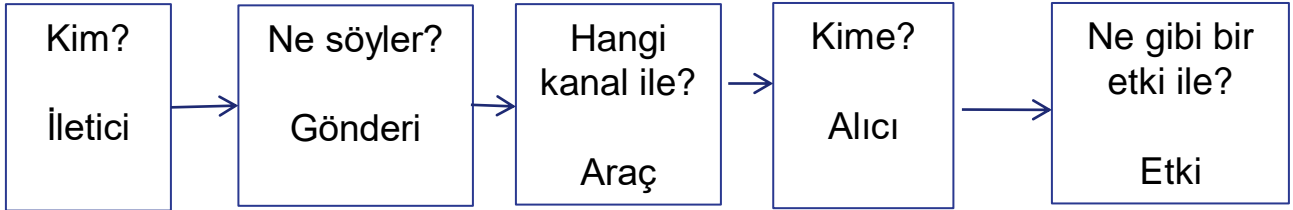
Hangi kanal ile?

Kime?

Ne gibi bir etki ile?

LASWELL'İN GENEL İLETİŞİM MODELİ

O günden beri bu cümle Laswell Formülü olarak bilinmektedir. Formül bir modele dönüştürüldüğünde şu şekil ortaya çıkar:

***İletişim sürecinin öğelerini gösteren Laswell Formülü (1948'deki makaleye dayanarak)

LASWELL'İN GENEL İLETİŞİM MODELİ

Bu basit formül birkaç şekilde, çoğunlukla iletişime ilişkin tartışmaları organize ve yapılandırmak üzere kullanılmıştır.

Büyük eleştirilere maruz kalan –özellikle de eksik bir model olduğu yönünde eleştirilen- bir model olmakla birlikte, çığır açıcı bir niteliğe de sahiptir.

Laswell bu formülü daha sonra daha da geliştirerek her bir soru kendi içinde bir çözümleme alanı oluşturacak şekilde yeniden düzenlemiştir.

LASWELL'İN GENEL İLETİŞİM MODELİ

*** İletişim araştırması alanlarını gösteren Laswell Formülü

- Laswell'in ortaya koymuş olduğu bu formül kitle iletişim araştırmacılarının çoğu tarafından izlenen bir model olma özelliği taşımaktadır.

Laswell formülü ilk dönem iletişim modellerinin tipik bir özelliğini göstermektedir:

Buna göre alıcıyı etkilemek amacıyla olduğu daha baştan kabul edilir ve buradan iletişimin iknaya yönelik bir süreç olduğu sonucuna varılır.

Ayrıca gönderilerin her zaman etkilerinin olduğu varsayılır.

Bu gibi modeller etkiyi, özellikle kitle iletişiminin yarattığı sonuçları abartma eğilimine katkıda bulunmuşlardır.

Öte yandan böyle bir eğilim Laswell'in o dönemde siyasal iletişim ve propagandaya olan ilgisini göz önüne aldığımızda doğal kabul edilebilir.

Formül özellikle propaganda analizine çok uygundur.

LASWELL'İN GENEL İLETİŞİM MODELİ

Laswell'in eleştirilmesinin en temel nedenlerinden biri de geri bildirim ögesini ele almamasıdır.

Bununla birlikte modelin, formüle edildiği dönemin genel bakış açısını yansıtması söz konusudur.

SHANNON VE WEAVER'IN MATEMATİKSEL İLETİŞİM MODELİ

Temel modellerden bir diğeri de, bir matematikçi olan Shannon ve çalışma arkadaşı Weaver (1949) tarafından ortaya konmuştur.

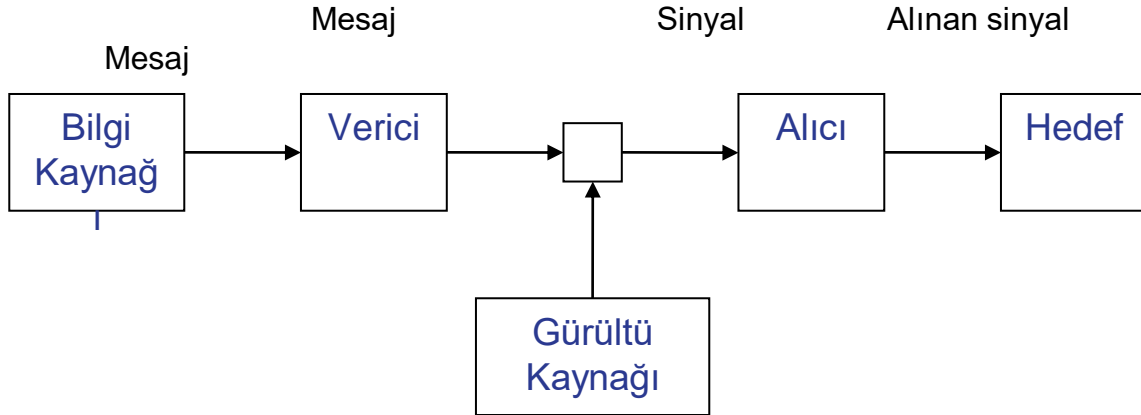
Bu modelin en önemli özelliği, Shannon'un iletişim hakkındaki düşüncelerini bir model biçiminde formüle etmiş ve bu bağlamda diğer sosyal bilimcileri de harekete geçirmiş olmasıdır.

SHANNON VE WEAVER'IN MATEMATİKSEL İLETİŞİM MODELİ

Bu yaklaşımın başlangıçtaki cazibesi;

- her şeyden önce etki ve verimliliğe duyulan güncel ilginin baskınlığına,
- ikinci olarak, bu modelin psikolojide temel olan etki-tepki modeli uygunluğuna,
- üçüncü olarak ise kitle iletişim araçlarında var olan bilgi ve incelemeyi düzenleme ve kodlamaya duyulan giderek artan isteğe bağlanabilir.

SHANNON VE WEAVER'IN MATEMATİKSEL İLETİŞİM MODELİ

***Shannon ve Weaver'ın Enformasyon Modeli (Matematiksel İletişim Kuramı)

SHANNON VE WEAVER'IN MATEMATİKSEL İLETİŞİM MODELİ

İletişimin tek yönlü çizgisel bir süreç olarak belirtildiği bu modelde, beş temel öge bulunmaktadır.

- Shannon ve Weaver'ın Enformasyon Kuramına göre iletişim sürecinde yer alan ilk unsur iletilmek üzere mesajlar üreten bilgi kaynağıdır.
- Kaynağın ürettiği mesaj verici tarafından alıcının alabileceği sinyaller haline getirilir.
- Alıcı sinyalleri yeniden biçimlendirerek hedefe ulaştırır.
- Son olarak bu mesaj alıcıya ulaşmış olur.
- İletişim sürecinde gürültü kaynağı, bilgi kaynağının hedefe ulaştırmaya çalıştığı mesajı bozabilir.

SHANNON VE WEAVER'IN MATEMATİKSEL İLETİŞİM MODELİ

- Gürültü kaynağının işlemesiyle verilen ve gönderilen ve alınan sinyaller arasında bir farklılık oluşacaktır.
- Bunun sonucunda gönderilen ve alınan mesaj arasında bir anlam değişmesi meydana geleceği için iletişim süreci amacına ulaşmayarak başarısız olacaktır.
- Shannon ve Weaver'ın formülasyonunda önemli olan iki temel kavram da enformasyonda eksiklik ve fazlalıktır.
- Fazlalık yeni bir enformasyon iletmeyen kısımlardır.
- Bunun tam karşıtı ise enformasyonda eksikliklerdir.

SHANNON VE WEAVER'IN MATEMATİKSEL İLETİŞİM MODELİ

Bu modelin getirdiği yeniliklerden biri de iletişim sürecine 'gürültü' ögesini eklemiş olmasıdır.

Model, gürültünün iletişim sürecini etkileyeceğini ve etkili bir iletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için eksiklik ve fazlalık arasında bir denge kurulmasını öngörmektedir.

Bununla birlikte, modelde 'geri bildirim' ögesi yer almadığı için de modelin eksik olduğuna yönelik eleştiriler bulunmaktadır.

OSGOOD VE SCHRAMM'IN DAİRESEL MODELİ

Bir diğerk temel model C. E. Osgood tarafından başlatılan ve Wilbur Schramm (1954) tarafından tamamlanmış olan 'dairese model'dir.

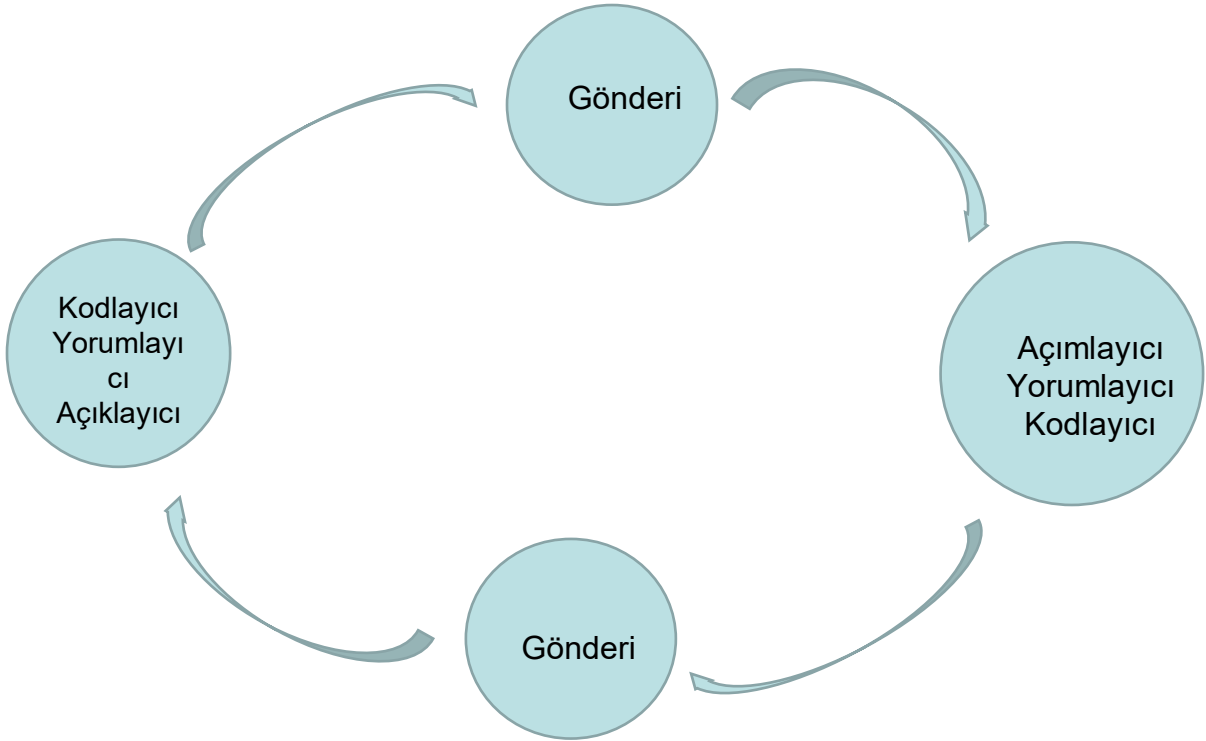
Shannon ve Weaver'ın modeliyle önemli ölçüde benzerlikler içermesine rağmen temel olarak iki alanda farklılık söz konusudur.

Bu farklılıkların ilk modelin Shannon ve Weaver modelinin aksine çizgisel değil dairese olmasıdır.

İkinci temel farklılık ise ilgi alanıdır.

OSGOOD VE SCHRAMM'IN DAİRESEL MODELİ

- Shannon'un ilgisi birincil olarak alıcılar ve vericiler arasında aracı işlevi gören kanallara yönelirken, Schramm ve Osgood tartışmalarını iletişim sürecindeki başlıca aktörlerin davranışları üzerinde yoğunlaştırmaktadırlar.
- İki model arasındaki benzerliklerin en başında ise, farklı isimlerde ancak hemen tümüyle aynı işlevi gören öğelerin bulunmasıdır.
- Shannon ve Weaver'da kaynak ve hedef olarak belirtilen öğeler; Osgood ve Schramm'da kodlayıcı, açıklayıcı ve yorumlayıcı olarak nitelendirilmektedirler.

*** Osgood ve Schramm'ın Dairesel Modeli

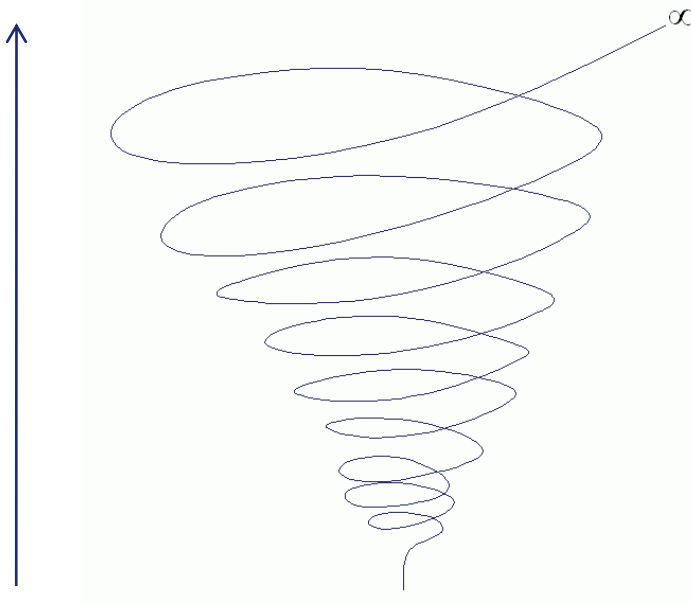
OSGOOD VE SCHRAMM'IN DAİRESEL MODELİ

- Schramm bir yorumunda şuna dikkat çekmiştir:
- “Aslında iletişim sürecini bir yerde başlayıp bir yerde biten bir süreç olarak düşünmek yanıltıcı olur. Gerçekte süreç sonsuzdur. Bizler küçük kumanda merkezleri gibi sonsuz sayıda enformasyon akımını ele alıp tekrar göndermekteyiz...”
- Schramm bir yorumunda şuna dikkat çekmiştir:
- Bu yaklaşımın ortaya çıkışı iletişimin geleneksel düz çizgisel / tek yönlü tanımından bir kopuş yaratmıştır.
- Model özellikle, kişilerarası iletişimi açıklamada kullanışlı, fakat geri bildirim tepkilerin olmadığı ya da çok az olduğu durumları açıklamaya daha az uygundur.
- Kitle iletişimi buna örnek bir durum sergiler.

OSGOOD VE SCHRAMM'IN DAİRESEL MODELİ

- F. X. Dance (1967), Wilbur Schramm tarafından sunulan sarmal modelin (1954; 1969) doğrusal modelle karşılaştırıldığında ileriye doğru atılmış bir adım olduğunu ama bu modelin iletişimin başladığı noktaya dönerek tam bir daire çizdiği şeklindeki döngüsel bir varsayıma dayanması, dolayısıyla iletişimin dinamik yapısını göz ardı etmesi nedeniyle hatalı olduğunu belirtmektedir.

Bu modelin eksikliklerini ifade eden Dance (1967), iletişimin dinamik doğasının altını çizmekte ve sarmal bir model ortaya koymaktadır.

*** Dance'in Sarmal Modeli

OSGOOD VE SCHRAMM'IN DAİRESEL MODELİ

- İletişim süreci tüm toplumsal süreçler gibi devamlı değişime uğrayan öğeler, ilişkiler ve çevreleri içermektedir.
- Sarmal, sürecin farklı yönlerinin nasıl zaman içinde değiştiğini açıklamaktadır.
- Örneğin, bir konuşmada söz konusu aktör ya da taraflar için bilişsel alan sürekli genişlemektedir. Aktörler tartışılan konu hakkında diğer tarafın bakış açısı, bilgisi vs. hakkında devamlı daha çok enformasyon edinmektedirler.

OSGOOD VE SCHRAMM'IN DAİRESEL MODELİ

- İletişim süreci tüm toplumsal süreçler gibi devamlı değişime uğrayan öğeler, ilişkiler ve çevreleri içermektedir.
- Sarmal, sürecin farklı yönlerinin nasıl zaman içinde değiştiğini açıklamaktadır.
- Örneğin, bir konuşmada söz konusu aktör ya da taraflar için bilişsel alan sürekli genişlemektedir. Aktörler tartışılan konu hakkında diğer tarafın bakış açısı, bilgisi vs. hakkında devamlı daha çok enformasyon edinmektedirler.

Eleştirel Yaklaşımlar

Ders notudur. Başka bir amaçla çoğaltılamaz ve paylaşamaz.

Eleştirel Yaklaşımlar

- İletişimin bir disiplin olarak gelişmesinde özellikle etkili ve yönlendirici olan pozitivist/ampirik Amerikan geleneğinin yanı sıra özellikle Avrupa kökenli olarak gelişen **eleştirel bir gelenek ve damar da** bulunmaktadır ve bu eleştirel damar, iletişim bilimi literatüründe **Eleştirel Yaklaşımlar** genel başlığı altında toplanmaktadır. Bu genel başlık altında gelişen ve ayrışan birtakım önemli ekoller ya da yaklaşımlar söz konusudur:
 - * **Frankfurt Okulu**
 - * **İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi (Geleneği)**
 - * **Ekonomi-politik yaklaşım/Medyanın ekonomi-politiği**

Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi

- “Frankfurt Enstitüsü, 1920’lerde, Almanya’daki sıradan akademik çalışmaların tehlikeleri ve konformizmi olarak gördüğü genel eğilime karşı, bağımsız bir Marksist araştırma çizgisini savunan radikal Alman işadamı Felix Weil’in parasal katkısıyla kurulmuştur.
- Sozialforschung veya Toplumsal Araştırma Enstitüsü’nün yeleri çok farklı alanlara mensuptular.
- Başlangıcından itibaren Enstitü’ye dahil olan isimler, toplum, siyaset ve medya kuramındaki en önemli isimlerden bazılarıdır. Max Horkheimer, Theodor Adorno, Leo Lowenthal, Herbert Marcuse ve zaman zaman da Walter Benjamin.” İlk olarak Almanya’da çalışmalarını yürütmekte olan bu isimler, Hitler’in iktidara gelmesiyle ABD’ye göç etmek durumunda kalmışlardır.

Frankfurt Okulu ve Kùltür Endüstrisi-2

- Üyelerinin önemli bir kısmının Yahudi olması ve Enstitü'nün Marksist bakış açısına yakınlığı, onları bu göçe zorlayan en önemli etkidir.
- ABD'de yazılan ilk eserler mecbur bırakıldıkları göçün de etkisiyle Almanca olarak kaleme alınmış, eserlerin çevrilebilmesi zaman aldığından 1970'li yıllarda elde edilebilir hale gelmişlerdir.
- Bu durumda yazım üslubundaki farklılığın payı da büyüktür.

Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi-3

Marksist yaklaşımı benimsemekten kaynaklanan, kapitalist sisteme genel olarak eleştirel bir yaklaşım bu okulun en temel özelliğidir. Genel anlamda, disiplinlerarası siyasi bir eleştiri yapmak amaçlı kurulmuş olmakla birlikte, üyelerinin ilgi alanlarının genişliği ve farklılığı birçok konuda eleştirel bir yaklaşım geliştirmelerini sağlamıştır.

“Temel yaklaşımları şöyledir; Frankfurt Okulu’na göre kitleler kapitalizm ve kapitalistlerin kontrol ettiği kültür endüstrileri tarafından kolayca aptallaştırılabilirler. Metod olarak eşyayı temsil eden kavramlara bakarak ktmsr ve sinik bir şekilde onları gerçeklerle karıştırlar. Onlara göre; kapitalist toplumlarda gerçekler burjuvazi tarafından üretilmekte ve kültür endüstrilerinde işlenmektedir. İdeoloji gerçekliği çarpıtmaktadır. Bunu yaparken amacı eşit olmayan gç ve iktidar mücadelelerini kamufle etmek ve mevcut sistemi meşrulaştırmaktır.”

Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi-4

- “Kültür Endüstrisi, ilevselci sosyolojiye bir karşı ıkıla balamakta ve film, radyo ve dergilerden kentlerdeki sergi saraylarına, büyük Őirket binalarına, yaşanılan konutlara dek sıradan, gündelik, maddi yaşam unsurları ‘kültür’ tanımı içine alınmakta ve uluslar arası sermayenin her Şeyi tanımlama gücü vurgulanmaktadır.”
- Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere, yaşamın her alanında var olan maddi unsurlar –kitle iletişim araçları da dahil olmak üzere- kapitalist sistemdeki ticarileme olgusunun bir sonucu olarak g sahiplerinin oluşturduğu bir tekelin güdümünde bir kitle kültürü oluşturmak, daha doğru bir ifadeyle kitlesel kültürü zdeletirmek amaçlı kullanılmaktadır.
- Bu bağlamda kültürün kendisi de bir i alanı, ticari bir meta haline dönüşmektedir.

İngiliz Kültürel Çalışmalar Geleneği:

- Birmingham Üniversitesi edebiyat profesörü Richard Hoggart tarafından 1964 yılında Birmingham'da Çağdaş Kültür Araştırmaları Merkezi (CCCS - Centre for Contemporary Cultural Studies) adıyla kurulmuştur. İngiliz işçi sınıfının boş zaman alışkanlıkları, gençlik altkültürleri, ev kadınlarına yönelik radyo yayınları, ucuz aşk romanları, göçmen şiirleri, terör ve savaş haberciliği gibi konulara eğilmişler ve yeni eleştirel inceleme yöntemleri geliştirmişlerdir. Nitel yönteme büyük bir önem vermişlerdir.
- Temsilcilerinden **Raymond Williams ve Stuart Hall** öne çıkar. Hoggart, yönetimi 1970'li yıllarda **Stuart Hall'a** bırakır.

Stuart Hall'un kodlama/kod çözümü modeli...

- Hall, kitle iletişim araçlarınınca önerilen kodlama karşısında 3 alımlama ya da kod çözümü konumu önerir. Bunlar; **egemen okuma, müzakereli okuma ve muhalif okumadır.**
- * **Egemen okuma/yeğlenen okuma**, kitle iletişim aracının istediği ve empoze ettiği yöndeki okumadır.
- * **Müzakereli okumada**; alıcı medyanın yansıttığı anlamı sınırlı bir biçimde benimser. Bütünüyle bir uyum söz konusu değildir.
- * **Muhalif okuma/karşıt okuma** ise medyanın empoze ettiği kodlamaya karşı koyabilmek için yabancı referansları ortaya çıkarır. Yani verilen mesajlar reddedilir ve istenilen etkiyi oluşturmaz.
- İngiltere'de bu küçük merkezde başlayan Kültürel Çalışmalar, 1980'li yıllar boyunca Kanada, ABD ve Avustralya'da bu yönde bölümler kurulmasına, dergiler ve kitaplar çıkarılmasına temel oluşturmuştur.

Ekonomi-politik yaklaşım

- Medya ve kitle iletişimi bağlamında medya sahipliği ve mülkiyeti çerçevesinde ele alınmaktadır.
- Marksist ekonomi politik yaklaşım içindeki altyapı – üstyapı metaforundan hareketle kitle medyasında içeriğin medya kuruluşlarının ekonomik altyapısı tarafından belirlendiği öne sürülmektedir ve bu noktada medyanın sahiplik ve mülkiyet yapısı belirleyici olmaktadır.
- Altyapı-üstyapı bağlamında ideolojinin ekonomik altyapıya bağımlı olduğu düşünülmektedir.
- Kitle medyasına ekonomi politik yaklaşımın savunucuları, sıklıkla ekonomik ve siyasal faktörlerden hareket ederek “kültürel çalışmalar” yaklaşımına karşıt olarak konumlanmaktadır.
- Çünkü kültürel çalışmalarda metin çözümlemesi ve izlerkitlenin metinleri yorumlaması ile ilgilenmekte ve üstyapının görece özerkliğine vurgu yapılmaktadır.

İLETİŞİM

Bölüm 5

- İletişim ile bağlantılı disiplinler
- İletişimin temel özellikleri
- İletişimin fonksiyonları
- İletişimin Önemi

İletişim ile bağlantılı disiplinler

- SOSYOLOJİ
- SOSYAL PSİKOLOJİ
- SİYASET BİLİMİ
- DİLBİLİM
- TARİH
- ANTROPOLOJİ
- PSİKOLOJİ

İLETİŞİMİN TEMEL ÖZELLİKLERİ

İletişim, bireylerin sosyal ve fizyolojik ihtiyaçlarının ortaya çıkardığı sosyal bir süreçtir. Bu sosyal sürecin **3 temel önemli özelliği** bulunmaktadır.

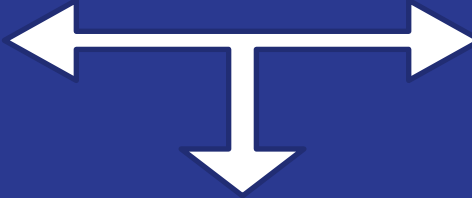
1. **İnsan davranışlarının** sonucu gerçekleşen bir süreçtir.
2. İletişim, **dinamik bir olgudur**. Kültürel değişme ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişimin **yapısında değişiklikler** olabilir.
3. İletişim, **belirli kalıplara bağlıdır**. İletişim kalıpları, toplumsal kültürü bağlı olarak sosyal gruplarca oluşturulur, bireylerin kabullenmeleri oranında devamlılık kazanır. Sözler, deyimler ve özel işaretler sosyal grupların özelliklerini yansıtır.

İletişimin fonksiyonları

- 1) **İletişim bilgi taşır**
- 2) **Sağlıklı ilişkilerin kurulmasına yardım eder**
- 3) Etkileşimi sağlar
- 4) **Kararları taşır**
- 5) Emirleri taşır
- 6) ***Geri bildirim olarak sağlar***

İLETİŞİM

Sözlü
İletişim

Sözsüz
İletişim

Yazılı İletişim

İletişimin önemi

- İlgileriniz ve hedefleriniz ne olursa olsun, etkili iletişim kurma becerisi hayatınızı iyileştirir ve zenginlik katar.
- İletişim, insanın kendini tanıması ve sosyal süreçlere girmesi bakımından önem taşır. İletişim sayesinde insanlar zihinlerindeki kavram ve fikirleri açığa vurma, onları paylaşma ve değerlendirme olanağına sahip olurlar.
- Başkalarını etkileme ve onlardan etkilenme, yararlanma, yararlı olma ve bir başarı gösterme iletişim sayesinde olur. İnsanlar arasındaki var olan ilişkilerin sürmesi ve yeni ilişkilerin kurulması iletişikle olur.

İletişim konusunda çalışmak size aşağıda sıralanan faydaları sağlar.

- **Sağlıklı** bir **iletişim bilinci** yoksa sağlıklı bir **birey olamıyoruz**,
- **sağlıklı ilişkilerin kurulmadığı** bir toplum da **sağlıklı bir ortam olamıyor.**

(N. Arkış, İletişim Bilinci)

İletişimin önemi

- 1) Kendi kendinize **bakışınızı** geliştirir
- 2) İnsanların **size bakışını iyileştirir**
- 3) **İnsan ilişkileri** hakkında bildiklerinizin artmasını sağlar
- 4) Önemli **yaşam becerilerini** öğrenebiliriz:
Eleştirel düşünme, sorun çözme, karar verme, çatışmaları çözme, medya okuryazarlığı, konuşma becerileri gibi birçok **beceri kazanmanızı** sağlar.
- 5) İletişim çalışmak **mesleki yaşantınızda** başarılı olmanıza yardımcı olur
- 6) Farklılaşan dünyada dolaşabilmenize yardımcı olur

İLETİŞİMİN İŞLEVLERİ

- İletişimin işlevlerine ilişkin kapsamlı bir sınıflandırma; Uluslararası politikacı Sean MacBride tarafından UNESCO (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü) için (uluslararası iletişimin düzeni ile ilgili) hazırlanan ve 1980 yılında sunulan Birçok Ses Tek Bir Dünya başlıklı raporda yer almaktadır.
- Bu rapora göre; iletişimin, bütün toplumsal sistemlerdeki belli başlı işlevleri 7 başlık altında sıralanabilir. Bunlar;
 1. **bilgilendirme,**
 2. **toplumsallaştırma,**
 3. **motivasyon sağlama,**
 4. **tartışma ve diyalog,**
 5. **eğitim,**
 6. **kültürel geliştirme,**
 7. **eğlence ve bütünleştirme”**

Toplumsal açıdan iletişim sürecinin işlevlerini

- Harold D. Lasswell 3 başlık altında değerlendirmektedir:
 1. **Çevreyi gözetlemek suretiyle toplumun değerlerini denetlemek**
 2. **Toplumun bireyleri arasındaki etkileşimi sağlamak**
 3. **Toplumsal geleneklerin sürdürülmesine yardımcı olmaktır.**
- İletişimin işlevlerine yönelik olarak farklı kaynaklarda başka sınıflandırmalarla karşılaşmak da mümkündür.
- Ancak, yine de bu farklı sınıflandırmalar temel işlevler açısından benzer noktalara işaret eder.

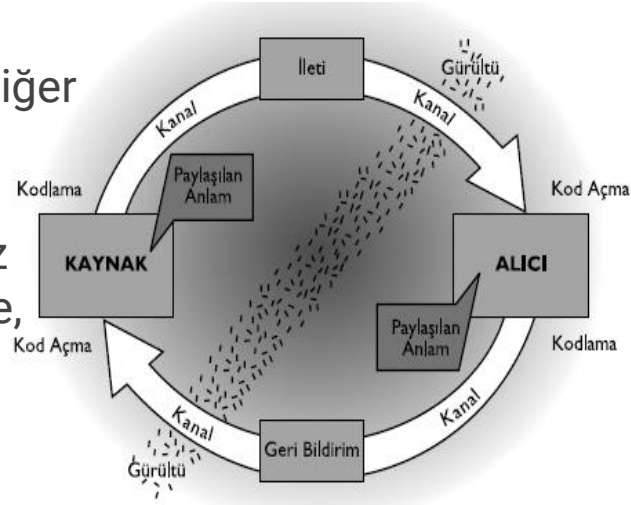
İletişimin Amaçları

- Diğer bir ifade ile; İnsanlar iletişim kurarken bilinçli ya da bilinçsiz, farkında olarak ya da olmadan belirli amaçlar doğrultusunda hareket ederler. Bu amaçlar;
 - Keşfetmek
 - İlişki kurmak
 - Yardım etmek
 - İkna etmek
 - Eğlenmek
 - Öğrenmek, öğretmek
 - Anlamak, anlatmak
 - Etkilemek, etkilenmek
 - Paylaşmak ve sahip olmak

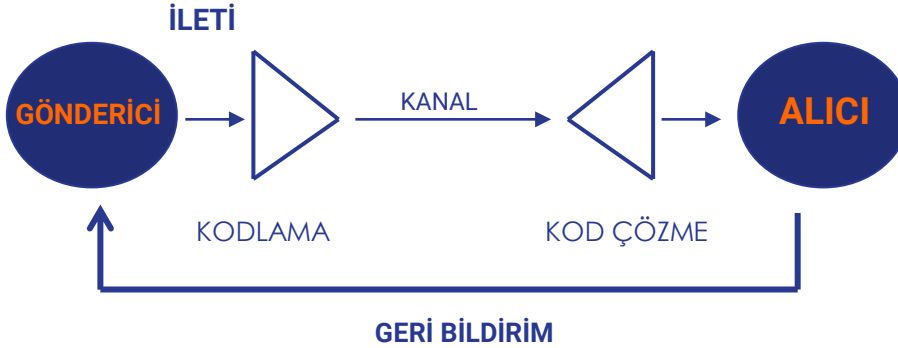

İletişim süreci ve ögeleri

- **Sözlü ve yazılı** iletişimin yanında **vücut hareketlerimiz, yüz ifadelerimiz, sesimizin tonu**, diğer insanlarla olan etkileşimlerimizde **araya koyduğumuz mesafe, giydiklerimiz, içinde bulunduğumuz mekanları düzenleme şeklimiz** de, ayrıca bir **iletişim aracı** olarak kullanılmaktadır.
- İçinde bulunduğumuz **duygu durumuna** ilişkin **sesimizin tonu**, söylenilenin içeriğinden çok, ipucunu içinde barındırabilmekte ve **iletinin niteliğini farklılaştırabilmektedir** (Tuna, 2012: 6).

İletişim süreci (modeli)Modeli)

İletişim süreci iki aşamada incelenebilir

● 1. KAYNAKTAN HEDEFE

- Belli bir iletişim durumunda kaynak olan kişinin iletisini hazırlayıp üretmesi, hedefe göndermesi ile ilgili süreci içerir. İkiye ayrılabilir:
 - Anlamlandırma / yorumlama süreci
 - Kodlama ve gönderme süreci

● 2. HEDEFTEN KAYNAĞA

- Belli bir iletişim durumunda hedef/alıcı olan kişinin iletileri alması ve bunlara tepki göstermesi ile ilgili süreçleri içerir.
 - Algılama ve kodlama süreci
 - Yorumlama süreci
 - Kodlama ve geri bildirim süreci

İletişim sürecinin öğeleri (unsurları)

- ◆ **Kaynak/Gönderici:** Karşı tarafa mesaj gönderen kişi/kuruluş.
 - ◆ *Kaynağın taşınması gereken özellikler*
 - ◆ *Kaynak bilgili olmalı*
 - ◆ *Kaynak kodlama özelliğine sahip olmalı*
 - ◆ *Kaynak düzlem ve rolüne uygun davranmalı*
 - ◆ *Kaynak tanınmalıdır.*
- ◆ **Alıcı/Hedef:** Kaynağın mesajına muhatap olan kişi/kuruluş.
- ◆ **Mesaj (ileti):** Kaynağın alıcıya iletmek istediği bilgi, düşünce veya duygu (sözel/görsel/görsel-işitsel fizik – somut- bir ürün)
- ◆ **Kanal:** Mesajın kaynaktan alıcıya ulaşmasını sağlayacak araçlar.

İletişim sürecinin öğeleri (unsurları)

- ◆ **Mesaj (ileti)**: Kaynağın alacıya iletmek istediği bilgi, düşünce veya duygu (sözel/görsel/görsel-ışitsel fizik – somut- bir ürün)
 - ◆ *Mesajın taşınması gereken özelliklerden en önemlisi kullanılan dildir.*
 - ◆ *İletişim türünü belirlemede etken olan mesaj, «sözel» ve «sözel olmayan» mesajlar olarak iki gruba ayrılır. İşte bu mesajların taşınması gereken özellikler:*
 - ◆ *Mesaj anlaşılır olmalıdır.*
 - ◆ *Mesaj açık olmalı*
 - ◆ *Mesaj doğru zamanda iletilmeli*
 - ◆ *Mesaj uygun kanalı izlemeli*
 - ◆ *Mesaj kaynak ve alıcı arasında kalmalıdır.*

İletişim sürecinin öğeleri (unsurları)

- **KANAL:** Mesajın kaynaktan alıcıya ulaşmasını sağlayacak araçlar. Kanal, kaynak ve alıcı arasındaki bağıdır. Etkin bir iletişim için kullanılan kanal, mesaja uygun olmalı. Mükemmel bir karayolu, otomobiller için çok önemlidir, ama bir gemi için bir şey ifade etmez.
 - Işık dalgaları, görsel sinyalleri, hava dalgaları ise ses sinyallerini taşır. Kanal, fiziksel olabilir (sesimiz, bedenimiz), teknik olabilir (telefon), toplumsal olabilir (okullar, gazeteler olabilir)
 - **İletişim kanalları:** Formel (resmi) ve informal (resmi olmayan) olarak ikiye ayrılır. Formel iletişim kanalı; yönetim tarafından belirlenen ve kabul edilen iletişim kanalıdır. Örgütsel iletişimde bu kanallar kullanılır.

İletişim sürecinin ögeleri (unsurları)

- **ALICI/HEDEF:** Kaynağın mesajına muhatap olan kişi/kuruluş. **İletişim süreci**; mesajı alıcının algılamasına kadar tanımlanmaz. Kaynak, gönderdiği mesajın alıcı tarafından alınmasını ister. İş iletişimde ise alıcının mesajı alması yetmez, anlaması, kabul etmesi ve bir davranış gerçekleştirmesi gerekir. O halde **iletişimin tamlığı**, mesajın alınmasına bağlı iken, **etkinliği** mesajın alınması istenen **davranışın alıcı tarafından gösterilmesine** bağlıdır.
- **Alıcının taşınması gereken özellikler:**
 - Tam ve etkin bir iletişim için alıcı iyi ve aktif bir dinleyici olmalı.
 - Mesajı algılayabilmeli
 - Bilgili olmalı ve geri besleme sistemine sahip olmalıdır.
 - Seçici olmamalıdır
 - Bulunduğu düzleme uyabilmelidir.
 - Kaynak olma özelliği taşınmalıdır.

İletişimdeki süreçler

- **Kodlama** : Kaynağın mesajını sembollere/ işaretlere dönüştürmesi
 - *Dil, alfabe, rakam, nota, beden dili, bayrak, ikon, trafik işaretleri vb.*
- **Kod açma**: Alıcının sembolleri/ işaretleri kendine göre anlamlandırması, yorumlaması.
- **Geribildirim**: Alıcının mesajı algıladığına dair bildirimdir. **İyi iletişim için geribildirim önemlidir.**

Dinleme

- **Kod açma işleminde dinleme ve algılar önemli bir yer tutar.**
- **Dinleme**, sözlü ve/veya sözsüz iletileri alma, (kavrama, yorumlama ve değerlendirme işlemlerinden sonra) onlardan bir anlam oluşturma ve onlara tepkide bulunma sürecidir.
- Dinleme çoğu zaman iletişimin unutulmuş bir parçasıdır, ancak iletişimle ilgili **en temel ve en önemli becerilerden biridir.**
- Dinleme pasif bir eylem değil **bilinçli bir etkinliktir.**
- **İnsanlar** seçici algıyı işe koşarak seçici bir **şekilde dinlerler.** Bu nedenle aynı ortamda bulunan **iki birey bilgiyi aynı şekilde algılamaz** ve aynı şekilde işlemezler.
- İnsanlar önemli olduğunu düşündükleri şeylere, **kendi altyapıları ve deneyimleriyle ilgili bilgilere dikkat ederler.**

Kaynak ile alıcı aynı kod sistemini kullanırsa anlaşım daha kolay olacaktır.

İletişimde amaç; mesajı sadece iletmek değil, **anlaşılmasını sağlamaktır.**

Bunun için alıcının **anlayacağı dilde** mesaj oluşturulmalı, **uygun kodlama** yapılmalıdır.

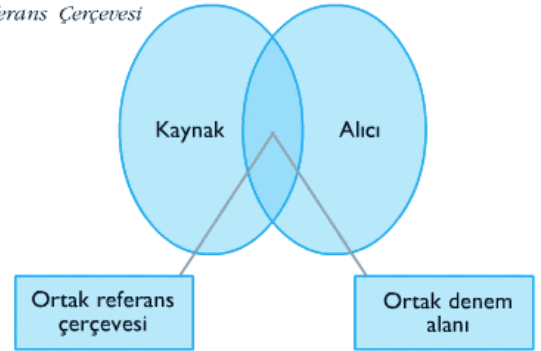
- Aynı dilden konuşmak
- Aynı telden çalmak
- Aynı kültürden gelmek

İletişimin gerçekleştiği alan : Referans çerçevesi

- **İletişim anlamların paylaşımıdır.**
- Yakınma konusu olan kuşaklar arası «**İletişim kopukluğu**» referans çerçevelerinin ve yarattıkları anlamların ayrı oluşundan kaynaklanır.
- Ben derim bayram haftası, o anlar mangal tahtası.
- Ben sorarım ilm-i hikmetten, sen dersin çalmadım kilimi mektepten.

- Kaynak ve alıcının ortak denem alanı.

Referans Çerçevesi

Ortak referans çerçevesi

- Her insanın gerçeğe ilişkin görüşleri toplumsal ve kültürel çevresi içinde yaşadığı etkileşimler ve deneyimler ile biçimlenir.
- Kişinin referans çerçevesini belirleyen iki ana yapı:
 - **1. Denem alanı** adı verilen **iç etkenler** ve
 - **2. İletişim ortamını** ilgilendiren **dış etkenlerdir** (Zıllıoğlu, 2007:196):
- **Denem alanı**, kişinin geçmiş yaşantılarını, inanç ve tutumlarını, gereksinimlerini içinde barındırmaktadır.
- Birey için iletilerin anlamlı hale gelmesinde, bireyin temel fizyolojik ihtiyaçlarının yanında güven, güç, başarı, bağlılık gibi gereksinimleri kaynak kişi ile ilgili düşünceler ve **önyargıları** içeren tutumlar, toplumsal değerler doğrultusunda benimsenen doğrular **denem alanını** oluşturur.

Ortak referans çerçevesi

- **İletişim ortamı** ile ilgili dış etkenler olarak, kaynağın bulunduğu ortamla ilgili fizyolojik ve çevresel etkileri betimler. Bu noktada algılamanın kalitesi de iletişimde önemli bir rol oynar. Işık miktarı, insan sayısı, kaynak-hedef arasındaki fiziksel mesafe gibi unsurlar bu bağlamda ele alınabilir. Öte yandan kılık kıyafet, roller, toplumsal statüleri ilişkin davranış beklentileri ve davranış kuralları da referans çerçevesini şekillendirir.
- Doğan Cüceloğlu şöyle örneklendiriyor: Yetişmesine uygun toprak ve iklim bulunca, meşe palamudu gür bir ağaç olur. Uygun ortamı bulmazsa, ayrı meşe palamudu, en fazla cılız bir ağaç olacaktır.

Yaşam deneyim alanı

- Özetle, yaşam deneyim alanı; bütün bir yaşam boyunca öğrenilen bilgi ve deneyimlerin yanı sıra bununla doğrudan ilişkili olan kişilik özelliklerine de gönderme yapan ve böylelikle iletişim sürecini etkileyen bir aracı ögedir.

Algı ve Algı Seti

- **Algı**, duyularla alımlanan, beyin tarafından işlenen, bellekte depolanan ve karşılaştığımız şeyler karşısında fiziksel veya zihinsel bir tepke/refleks biçimini üreten enformasyondur.
- Bir başka tanıma göre ise algı; dış nesne veya olaylardan elde edilen duyusal verileri (duyular aracılığıyla elde edilen verileri) anlamlı örüntüler/kalıplar (olay veya nesnelerin düzenli bir biçimde birbirini takip ederek gelişmesi) şeklinde düzenleme ve yorumlama sürecidir.
- Her bireyin, yaşam deneyim alanıyla da ilişkili olan bir algılama düzeyi ve bir algısal seti (perceptual set) vardır.

Geribildirim (Geribesleme/ Destek-Yankı/ Feedback)

- Alıcının, kendisine gönderilen iletiyi algılaması sonucunda geliştirdiği tepkiyi göndericiye bir biçimde iletmesi edimine geribildirim adını veriyoruz.
- Geribildirim, iletinin alınmasından hemen sonra veya aradan belli bir zaman geçtikten sonra gecikmeli bir biçimde ortaya çıkabilir. Ya da **bazı iletişim durumlarında** geribildirim **gerçekleşmeyebilir**.
- İletişim sürecinde geribildirim yoluyla gönderici, alıcının istek, beklenti ve tepkilerine göre iletisini yeniden şekillendirme imkânı bulur.
- **Geribildirim, iletişim sürecinin etkili ve verimli olup olmadığını anlamak açısından hayati bir ögedir.**
- *İletişimin gerçekleştiği bağlama göre tepkisizlik bir geribildirim olabilir veya olmayabilir.*

Geri Bildirim -2

Geribildirim dört önemli biçimde meydana gelebilir:

1. Olumlu-Olumsuz Geribildirim: Olumlu geribildirim, göndericiden gelen mesajın kabul edildiğini ve onaylandığını gösterir. Olumsuz geribildirim ise gelen mesajın alıcı tarafından reddedilmesi, gelen mesaja tümünden olumsuz yaklaşılması olarak ifade edilebilir.

2. Hemen-Gecikmiş Geribildirim: Kişilerarası iletişimde hemen, aracılı iletişim biçimlerinde ve kitle iletişim araçları yoluyla iletişimde ise gecikmiş geribildirim ...

3. Eleştirel-Destekleyici Geribildirim: Geribildirimde normal beklenti, verilen mesajın kabul edilmesi, desteklenmesidir. Ancak, kimi durumlarda bu bildirim, eleştirel ve yargılayıcı olabilir. Eleştirel geribildirim, olumsuz geribildirimden bir adım öncesidir. Gelen mesaj belli noktalardan kabul edilip, bazı noktalardan eleştirilebilir.

4. İleribildirim: İletişim süreçlerinde kimi zaman verdiğiniz mesaja gelen bazı geribildirimler/tepkiler, gelecek asıl mesajı da öngörebilir nitelikte olabilir. O zaman bu tür geribildirim, ileribildirim adı verilmektedir. Bu tür mesajlar çoğu zaman iletişimin önündeki engelleri açıcı, iletişimi kolaylaştırıcı bir yapıdadır.

Özetle, geribildirim; göndericinin iletişimine alıcı tarafından gösterilen tepki ya da kaynağın gönderdiği mesaja karşılık hedef kitlenin verdiği cevap mesaj olarak tanımlanabilir.

İletişimdeki süreçler

- **Gürültü (parazit):** İletişimi aksatan, koparan, zayıflatan her faktörün ortak adıdır.

- 1) - Fiziksel faktörler
- 2) - Fizyolojik faktörler
- 3) - Psikolojik faktörler
- 4) - Kültürel faktörler
- 5) - Semantik faktörler
- 6) - Demografik faktörler
- 7) - İletişim zincirinin uzunluğu

